

“Головні та другорядні члени речення”

*Роботу виконали студентки
групи Е-21
Ковтун Катя та Самедова Лейла*

ОПОРНА СХЕМА

ГОЛОВНІ
ЧЛЕНИ
РЕЧЕННЯ

ДРУГОРЯДНІ
ЧЛЕНИ
РЕЧЕННЯ

ПІДМЕТ

ПРИСУДОК

ДОДАТОК

ОЗНАЧЕННЯ

ОБСТАВИНА

простий
дієслівний

складений
дієслівний

ПІДМЕТ

Підмет - головний член двоскладного речення, який означає особу, предмет або явище, якому приписується якась дія, стан чи ознака, виражена присудком.

За способом вираження підмети поділяються на **прості** й **складені**.

Простий підмет виражається одним словом (іменником, займенником, інфінітивом чи словами інших частин мови у значенні іменника).

Складений підмет виражається двома і більше повнозначними словами.

Способи вираження складеного підмета

Спосіб вираження	Приклади
Сполучення іменника чи займенника в називному відмінку й іменника чи займенника в орудному відмінку з прийменником з	<i>Серпень з вереснем схрестили довгі шпаги не смертельні.</i>
Словосполучення з кількісним значенням (числівник у називному відмінку, займенник <i>скільки</i> чи прислівники <i>мало, чимало, багато</i> й іменник, займенник чи прикметник у родовому відмінку множини).	<i>1. На підлозі бавилося двоє діток. 2. Багато громів упадало з неба.</i>
Складна власна назва	<i>Багато незабутніх образів створила на оперній сцені Оксана Петрусенко.</i>
Фразеологізм	<i>Бити байдики – улюблена справа ледарів.</i>

ПРИСУДОК

Присудок – головний член двоскладного речення, який означає дію, стан або ознаку предмета, названого підметом.

Присудок відповідає на питання *що робить підмет? що з ним робиться? який він є? хто він є? що він є?*

Підмет і присудок залежні один від одного. При цьому присудок є основним носієм граматичного значення всього речення.

За структурою присудки бувають **прості й складені**.

Присудки за структурою

Простий

Складений

Дієслівний

Іменний

ПРИСУДКИ ЗА СТРУКТУРОЮ

Простий присудок виражається дієсловом у формі дієслівного умовного чи наказового способу, а також інфінітивом.

Складений дієслівний присудок складається з інфінітива й допоміжного слова. Основним компонентом складеного дієслівного присудка виступає інфінітив (називає конкретну дію). Допоміжне дієслово передає граматичне значення способу, часу, особи, числа.

Складений іменний присудок складається з іменної частини (іменника, прикметника, дієприкметника, займенника, числівника) і дієслова - зв'язки.

Додаток

Додаток означає предмет, який є об'єктом дії. Відповідає на питання непрямих відмінків.

Додатки бувають *прямими* і *непрямими*.

Прямий додаток означає предмет, на який дія спрямована безпосередньо; виражається формою знахідного відмінка без прийменника або родового відмінка: *Море било й гризло його як прибережну скелю.*

Непрямий додаток означає об'єкт, який тільки певною мірою причетний до дії; виражається непрямыми відмінками: *Ніч осіння на дощ та туман багата.*

ОЗНАЧЕННЯ

Означення – це другорядний член речення, який називає ознаку предмета і відповідає на питання який? чий? котрий? скількох?

Означення залежить від члена речення, вираженого іменником, і найчастіше виражається прикметником, дієприкметником, займенником, рідше – іншими частинами мови.

Означення, виражене одним словом, називається непоширеним, а дієприкметниковим чи прикметниковим зворотом – поширеним.

ОБСТАВИНА

Обставина – це другорядний член речення, який указує на місце, час, причину, мету, умову дії, а також інтенсивність.

У ролі обставини виступають здебільшого прислівники, дієприслівники та іменники в непрямих відмінках.

Обставини виражені **одичними дієприслівниками** або дієприслівниковими зворотами, на письмі виділяються комами.

У деяких випадках обставини можуть наближатися до додатка. Іменник з конкретним предметним значенням більше тяжіє до додатка, а іменник з менш конкретним значенням – до обставини.

Вправи для самоперевірки

Спишіть. Підкресліть головні й другорядні члени речення.

Столиця Київської Русі Київ була відома своїми церквами й монастирями, палацами й бібліотеками. Сюди йшли люди вчитись і молитися, служити й торгувати. Далеко за межами держави лунала слава про Київ. До нього можна було дійти, навіть не знаючи дороги, а тільки розпитуючи про неї.

Узгоджені і неузгоджені означення.

Означення

Узгоджене

Узгоджуються з означуваним словом у роді, числі, відмінку.

Неузгоджене

Виражаються іменниками, особовим займенниками, прислівниками, інфінітивами, сполученням слів.

Використана література:

www.ukrreferat.com.ua

www.wikipedia.com.ua

www.teacherjournal.com.ua